

Ринок макаронних виробів в Україні у перші місяці повномасштабного вторгнення

KSE

Центр досліджень продовольства
та землекористування
при Київській школі економіки

Матеріали використані та представлені в цьому інформаційному продукті не обов'язково виражають позицію Центру досліджень продовольства та землекористування Київської школи економіки (KSE Агроцентр). Погляди, висловлені в цьому інформаційному продукті, є поглядами автора(ів) і не відображають погляди або політику KSE Агроцентру.

Користувачі, які бажають використовувати матеріали з цього продукту, який належить третій стороні, такі як таблиці, рисунки чи зображення, відповідальні за визначення необхідності отримання дозволу для такого використання та за отримання дозволу на використання від власника авторських прав. Ризики та наслідки, що виникають внаслідок порушення будь-якого елемента прав, який належить третій стороні і використаний в цій роботі, лежить виключно на користувачеві.

У попередній версії аналітичної записки автори допустили технічну помилку у вимірі ваги, замість «млн кг» у реченні «У березні в Україну імпортували більше 5 млн кг макаронів, у квітні - 6,1 млн кг макаронів, а в травні 5,9 млн кг макаронів, що грубо еквівалентно 10-12 мільйонам півкілограмових пачок макаронів» стверджувалось «млн тонн». У цій версії записки помилку виправлено.

Аналітика та новини від KSE Агроцентр доступні на сайті <https://agrocenter.kse.ua> і каналі в Телеграм t.me/kseagrocenter.

KSE Агроцентр

Центр досліджень продовольства
та землекористування
Київської школи економіки

KSE

Центр досліджень продовольства
та землекористування
при Київській школі економіки

2023

**Ринок макаронних
виробів в Україні у перші
місяці повномасштабного
вторгнення**

Аналітична записка
Друга редакція

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Що відбувається із ринком під час кризи: історична перспектива	6
Повномасштабне вторгнення РФ в Україну і наслідки для ринку продовольства ЄС	7
Ринок макаронних виробів в Україні до повномасштабної війни	9
Наслідки вторгнення РФ на ринкову рівновагу	10

ВСТУП

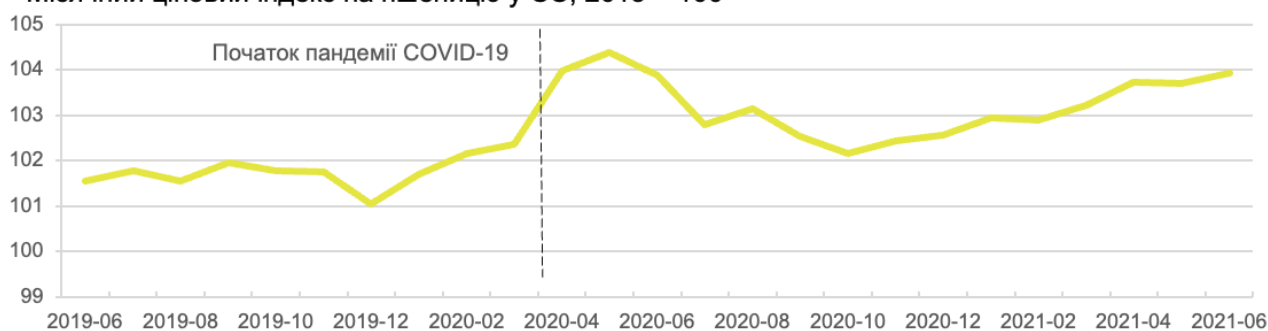
У часи кризи, якою, беззаперечно, є повномасштабне вторгнення РФ в Україну, економіка зазнає значного шоку, що позначається на різних секторах та ринках. Ринок макаронних виробів, які є важливим елементом раціону для багатьох українських сімей завдяки своїй доступності та тривалому терміну зберігання, також є під впливом такого шоку, спричиненого як попитом, так і пропозицією. Хоча такої природи шок відрізняється від шоку, що вплинув на європейських споживачів та глобальні ринки, ми також розглянемо зміну продовольчих цін в ЄС. Таке порівняння відображає різницю між шоком однієї природи (ціни факторів виробництва) та шоком, який з'явився 24 лютого 2022 року і вплинув на всі аспекти як виробництва, поставок, так і споживання продуктів харчування в країні. Як результат, протягом перших трьох місяців війни роздрібні ціни на макаронні вироби твердих сортів коливалися в межах 77 - 90 грн за кілограм і постачання таких продуктів зростало, відповідаючи зростаючому попиту з боку торговельних мереж і споживачів. Водночас ринок макаронів м'яких сортів також відчув істотний шок, різниця цін по регіонах за даними ДССУ могла доходити до 200% з максимальною ціною у 66,7 грн за кг макаронних виробів м'яких сортів.

ЩО ВІДБУВАЄТЬСЯ ІЗ РИНКОМ ПІД ЧАС КРИЗИ: ІСТОРИЧНА ПЕРСПЕКТИВА

Пандемія COVID-19, яка є одним із останніх і найбільш помітних прикладів масштабної кризи, справила глибокий негативний вплив на різні сектори, включно з ринком макаронних виробів. У перші тижні після спалаху хвороби в Європі, місцеві споживачі кинулися купувати продукти довготривалого зберігання, зокрема макарони та пасту, що призвело до різкого зростання попиту на макаронні вироби. До прикладу, у Великобританії їхні продажі зросли на 168% у річному вимірі¹. Причинами стали не лише бажання населення забезпечити себе продовольчими запасами, але й політика самоізоляції вдома та зупинка роботи багатьох кафе та ресторанів, які складають більшу частку в харчуванні європейців, на відміну від України. Таким чином за фізичної неможливості забезпечити харчування споживачі створюють запаси, що в результаті збільшує попит і, відповідно, ціну на продукцію за короткий проміжок часу.

Ефект пандемії COVID-19 на ціни макаронних виробів у ЄС

Місячний ціновий індекс на пшеницю у ЄС, 2015 = 100

Джерело: Євростат

Для тієї ж Великобританії, як і для багатьох інших європейських держав, міжнародний ланцюг постачання макаронних виробів (макарони є одним із основних споживчих продуктів) охоплює кілька країн. Це робить його вразливим до збоїв у логістиці. Пшениця, основний інгредієнт макаронів, до Великобританії здебільшого надходить з Канади, а переробляється в Італії. Незважаючи на підвищений попит і проблеми з робочою силою через карантинні обмеження та спалахи зараження, італійські макаронні фабрики працювали на повну потужність, замість звичних 75% до початку пандемії. Закриття кордонів та імпорто-експортні обмеження, які значно перешкоджають транскордонному переміщенню товарів і послуг, створили вищі ризики для цілісності ланцюгів

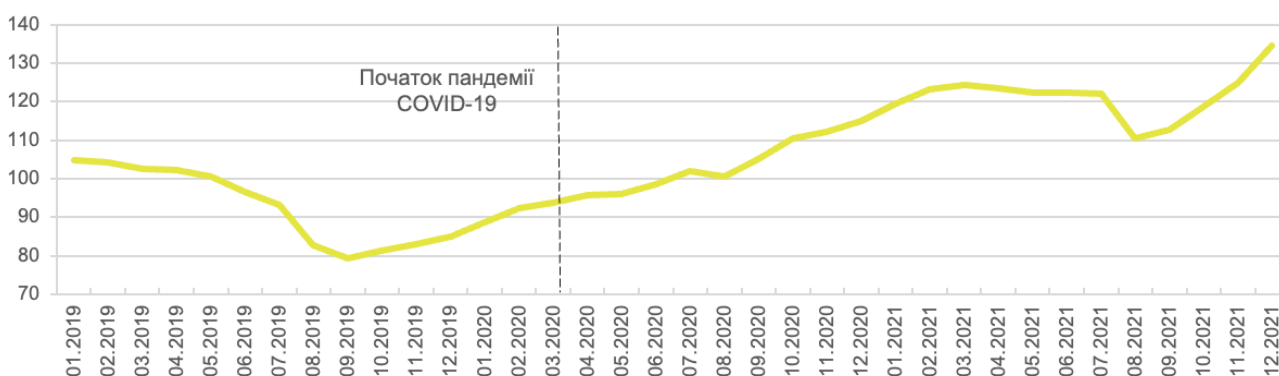
¹ [How coronavirus is affecting pasta's complex supply chain](#)

постачання макаронних виробів².

Іншим ефектом кризи стала вища інфляція через різко збільшений попит на продукцію. Для країн ЄС, в середньому, перші три місяці пандемії (березень-травень 2020 року) призвели до зростання цін на макаронну продукцію на понад 2,2%³. Для порівняння, протягом 24 місяців до цього зростання склало лише 1,8%. Для деяких країн підвищення цін протягом березня-травня 2020 року виявилось навіть більш різким – зокрема йдеться про Ісландію (11,7%), Чехію (8,4%) та Латвію (7,2%).

Ефект пандемії COVID-19 на ціни ключового інгредієнту макаронних виробів – пшеницю

Місячний ціновий індекс на пшеницю у Великобританії, 2020 = 100

Джерело: UK Department for Environment, Food and Rural Affairs

Загалом пандемія змістила споживання в бік продуктів тривалого харчування (серед яких макаронні вироби) в короткостроковій перспективі, завантажила логістику та збут на ринку макаронних виробів на місяці вперед⁴ та сформувала вищі ціни у довгостроковій перспективі.

ПОВНОМАСШТАБНЕ ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ І НАСЛІДКИ ДЛЯ РИНКУ ПРОДОВОЛЬСТВА ЄС

Зростання цін на продовольство в ЄС було спричинене шоком з боку ринків факторів виробництва продукції (насамперед, добрива та пальне) сільського господарства⁵. За певний час, це зростання переноситься на зростання цін виробників продовольства, що, згодом, впливає на ціни на продовольство для населення⁶. При тому на кожному етапі можуть відбутися зміни, викликані

² [Effects of COVID-19 on the Italian agri-food supply and value chains](#)

³ [Євростат](#)

⁴ [The impact of COVID-19 related 'stay-at-home' restrictions on food prices in Europe: findings from a preliminary analysis](#)

⁵ [Food inflation and geopolitical risks: analyzing European regions amid the Russia-Ukraine war](#)

⁶ [Analysis of price transmission along the food supply chain in the EU](#)

проблемами з логістикою, наявністю потужностей для зберігання чи ритейлом. Таким чином, такий шок не має моментального впливу та може бути мінімізований чи прискорений на будь-якому етапі, поки до прикладу пшениця переробляється в борошно, яке використовують для виробництва хлібобулочних виробів. Такий механізм властивий для криз, що не мають прямого та сильно обмеженого в часі впливу на обсяг виробництва та переробки, як це відбувалося в Україні на початку повномасштабного вторгнення.

Із початком пандемії COVID-19 у березні 2021 року глобальні ланцюги постачання були суттєво порушені. Ані Україна ані ЄС не стали виключенням, однак сукупно це не вплинуло ціни на продовольство так, як дії РФ на ринку енергоносіїв у 2021 році, а після - повномасштабне вторгнення в Україну. Із початку 2021 року у ЄС внаслідок інфляційного тиску з боку факторів виробництва⁷ ціни на с.-г. продукцію прискорили зростання до 11% у порівнянні з 2015 роком, але швидко перетнули межу у 20% зростання восени 2021 року⁸. Із відкладеним у часі ефектом, з січня 2022 року межу у 15% зростання перетнули вже ціни виробників продовольства (переробників с.-г. продукції) а згодом і споживчі ціни. Із початком повномасштабного вторгнення, індекси цін на сільськогосподарську продукцію безпрецедентно прискорили зростання. За перші чотири місяці вторгнення вони зросли на 15,2 в.п., індекс цін переробників – на 8,7 в.п., споживчі ціни на харчові продукти – на 6,6 в.п. Така динаміка свідчить, з одного боку, про надзвичайний вплив повномасштабного вторгнення в Україну на один з найбільших світових ринків, а з іншого – про наявність шоку в основному тільки з боку виробників с.-г. продукції. Бо в протилежному випадку, за наявності шоку з боку виробників харчової продукції або з боку споживачів продуктів харчування, споживчі ціни почали б зростання швидше і з більшою магнітудою, аніж ціни на сільськогосподарську продукцію.

---

⁷ [Food price situation in Europe](#)

⁸ [Food price monitoring tool](#)

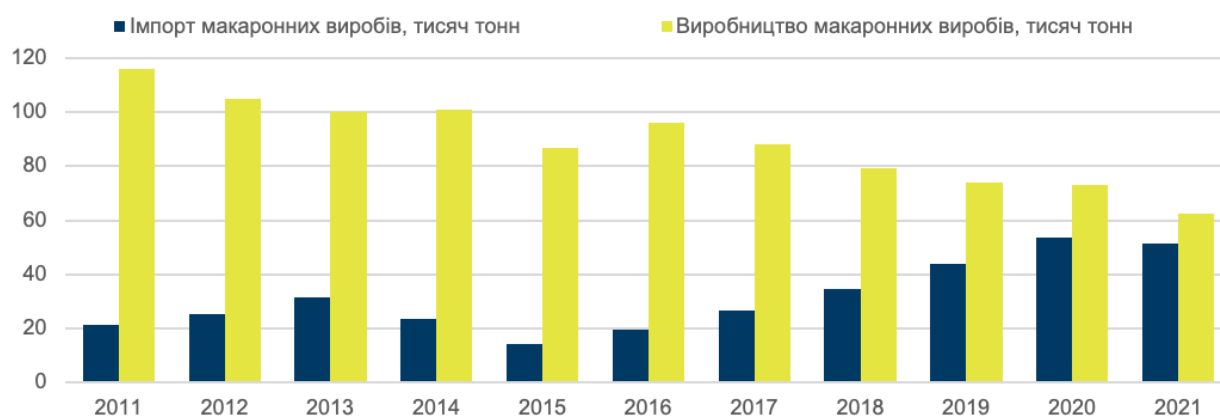
Індекс цін на продовольство в ЄС, 2015=100%

РИНОК МАКАРОННИХ ВИРОБІВ В УКРАЇНІ ДО ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Протягом останнього десятиліття на ринку макаронних виробів в Україні спостерігалось два основні тренди. Перший – скорочення внутрішнього виробництва. Так, із 2011 до 2021 років виробництво скоротилося майже вдвічі – із 116 до 62,2 тис. тонн⁹. Паралельно із цим Україна імпортувала дедалі більше макаронних виробів – 21,3 тисяч тонн у 2011 році проти 51,3 тисяч тонн у 2021 році. Це призвело до зростання частки імпорту від виробництва до 82%¹⁰. Основними імпортерами макаронних виробів до України напередодні повномасштабної війни були Італія (56% імпорту у 2021 році), Польща (17%) та Туреччина (11%)¹¹.

Ринок макаронних виробів в Україні

⁹ За даними Держстату.

¹⁰ За даними FAOSTAT.

¹¹ За даними Державної митної служби.

Майже все внутрішнє виробництво макаронних виробів в Україні – це м'які сорти пшениці. Вони є більш дешевими порівняно із виробами з твердих сортів – сировина для виробництва вироблялася в Україні, що спрощувало як логістику так і впливало безпосередньо на ціну готових виробів.

НАСЛІДКИ ВТОРГНЕННЯ РФ НА РИНКОВУ РІВНОВАГУ

За даними Держстату, незадовго до початку повномасштабного вторгнення, середня ціна на макарони із м'яких сортів пшениці складала 24,8 грн за кг¹². Напад РФ спричинив різке зростання середньої ціни – вже за менш як два місяці вона зросла на 32%¹³. При цьому, найбільше постраждали саме області, де безпосередньо відбувалися бойові дії – ціна в тамтешніх районах, де вдалося зібрати дані, виросла до, в середньому, 35 грн за кг (+42%) станом на 07.04.2022. Втім, ці дані не репрезентують загальну динаміку, оскільки, з одного боку, збір даних на певних територіях, де велися активні бойові дії не здійснювався, а з іншого, волатильність цін у таких регіонах сильно відрізняється від регіонів, де бойові дії не велися. До прикладу, збір цін у Луганській області припинився після 04 березня 2022 року, у Донецькій області – після 18 березня 2022 року, у Чернігівській області – від початку великої війни і до другої половини квітня 2022 року. Водночас у Херсонській області збір цін відбувався майже безперебійно, хоча їх динаміка відрізняється від середнього по країні. Якщо з 24 лютого до 17 червня в середньому кількість разів, коли ціна трималась сталою (хоча б дві дні поспіль) була шість по всіх областях, то в Херсонській області таких спостережень налічується 25. Наприклад з 29.03.2022 ціна на макарони м'яких сортів була вперше зафіксована на рівні 47,5 грн за кг і трималась такою майже місяць до 21.04.2022, а вже з наступного дня (30.04.2022) ціна була 42,5 грн за кг і фіксувалася Держстатом такою впродовж наступних 42 днів. Жодного іншого прикладу такої стабільності в регіоні, більшість територій якого знаходились під окупацією і постійними обстрілами¹⁴ нами не зафіксовано, як і будь-якої інформації по інших частково окупованих на той час регіонах. У областях поза зоною активних бойових дій ціни зросли, в середньому, до 28,4 грн за кг (+28%) за даними Держстату.

Впродовж перших місяців повномасштабного вторгнення РФ суттєво поглибилися диференціація цін на макаронні вироби. Так, наприклад, у Херсонській області за кг макаронів потрібно було б віддати 47,5 грн, а у Тернопільській – 24 грн за кілограм виробів з м'яких сортів за даними Держстату.

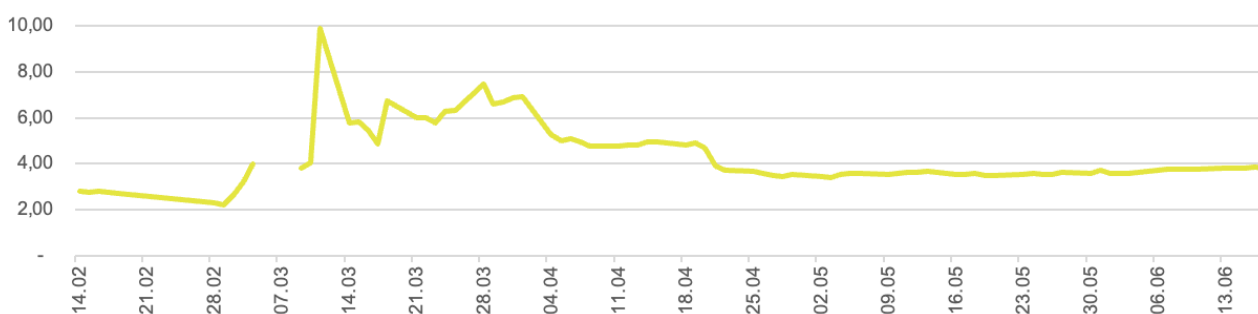
¹² Станом на 18.02.2022.

¹³ Станом на 07.04.2022.

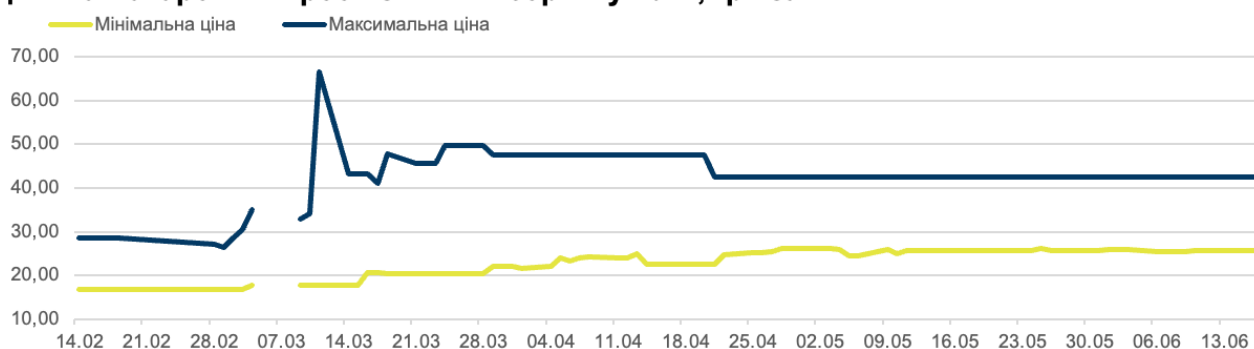
¹⁴ [Acled Data](#)

Якщо у першій половині лютого регіональний розрив цін на макарони м'яких сортів складав 72%, то у березні-квітні 2022 року він поглибився до 110%, а окремими періодами перевищувала і 200%. Так, наприклад, за зрізом Держстату 11 березня 2022 року у регіоні з найдешевшою пропозицією на вироби м'яких сортів ціна складала близько 18 грн за кг, то найдорожча – майже вчетверо вище (66,7 грн за кг). Відповідно, в цілому по країні, період найбільшої нестабільності прийшовся саме на період перших трьох місяців повномасштабного вторгнення, а пікового значення нестабільність на ринку макаронних виробів спостерігалась у перший місяць із початку вторгнення.

Розкид цін на макаронні вироби (відхилення від середньої ціни) , грн

Ціни на макаронні вироби з м'яких сортів у 2022, грн за кг

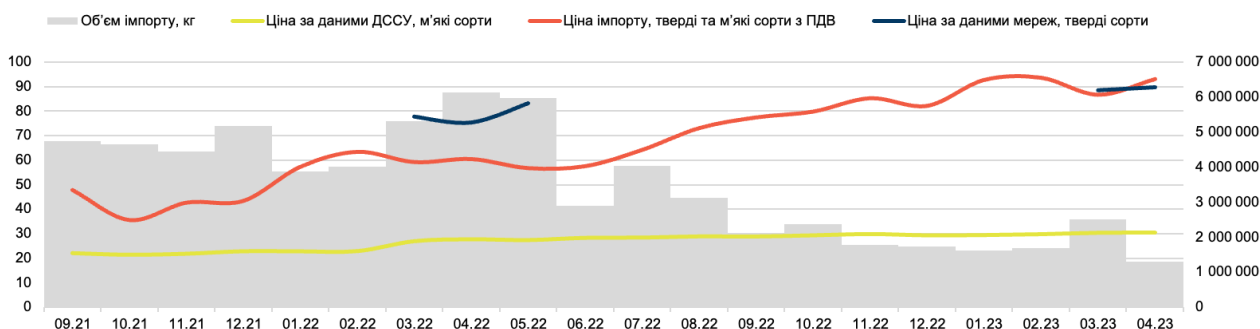
Джерело: ДССУ

Про більш різкий, у порівнянні з ЄС, шок на ринку продовольства свідчать дані митної статистики та історичні дані торговельних мереж. Всеохоплюючий шок з боку як попиту так і пропозиції та проблеми з логістикою відобразилися на збільшенні попиту і, відповідно, ціни на імпортні продукти харчування, оскільки імпорт є одним з природних механізмів балансування ринку. Так, середня ціна імпортних макаронів “на кордоні” (без урахування вартості перевезення та зберігання в Україні) у березні-травні 2022 року була на 7,5% вище від середньої ціни грудня 2021 - лютого 2022 років (58,9 грн/кг проти 54,76 грн/кг)¹⁵. При цьому, протягом перших трьох місяців повномасштабного вторгнення, незважаючи на майже 80% різницю в ціні між вітчизняними та імпортними макаронами, обсяг

¹⁵ За даними Державної митної служби

імпорту зростав. У березні в Україну імпортували більше 5 млн кг макаронів, у квітні - 6,1 млн кг макаронів, а в травні 5,9 млн кг макаронів, що грубо еквівалентно 10-12 мільйонам півкілограмових пачок макаронів. Це на 33% більше за імпорт протягом грудня 2021 - січня 2022 року. Таким чином, незважаючи на традиційно більший попит на продукти харчування в грудні, протягом перших трьох місяців повномасштабного вторгнення вітчизняний ринок не міг забезпечити зростаючий попит, що відобразилось на зростанні як обсягів імпорту так і цін на макаронні вироби.

Ціна макаронних виробів, грн за кг (ліва вісь) та обсяг імпорту в Україну, кг (права вісь)

Джерело: Митна служба, ДССУ, торговельні мережі

Аналіз роздрібних пропозицій у національних торговельних мережах на основі власноруч зібраних даних (за допомогою додатків для онлайн-замовлення продуктів, що будуть придбані та доставлені із продуктових мереж) показав, що ціна на макаронні вироби була ще вищою. Оскільки ціна імпорту не включає в себе ані логістику, ані витрати на зберігання та реалізацію. Так, у березні 2022 року за кілограм макаронів твердих сортів потрібно було платити майже 78 грн, а у травні того ж року – понад 83 грн (+6,4%). Відповідно, із поправкою на ПДВ, різниця між ціною на макаронні вироби на кордоні і ціною в крамниці (тобто з витратами транспортування та реалізації) досягала 50-56%, а окремими місяцями доходила до 76%.

Таким чином, динаміка ринку макаронних виробів у перші місяці повномасштабного вторгнення демонструє, що стале прогнозування ринку неможливе через його незбалансованість. Повномасштабне вторгнення спровокувало шок, що майже миттєво відобразився на ціні, обсягах імпорту, та крайньої диференційованості та нестабільності цін.

Додаткові матеріали по цьому дослідженню доступні за [посиланням](#).